

NYHEDSBREVET # 48

Redaktion: Carsten Sestoft

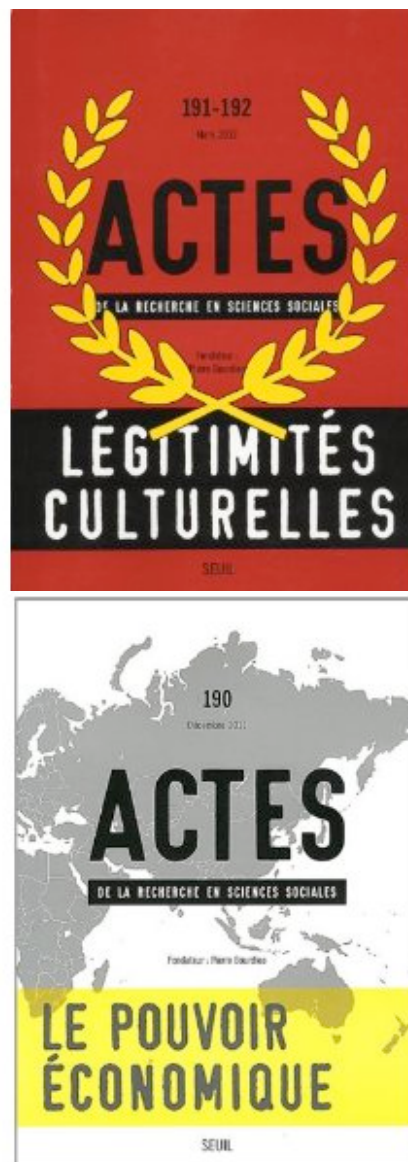
Actes 190 og 191-192 om “Socialklasser og former for dominans”

Nummer 190 af *Actes de la recherche en sciences sociales* (december 2011) handler om “Økonomisk magt: socialklasser og måder at dominere” – dvs. i høj grad noget af relevans for elitetemaet i dette nummer. Underemner i den forbindelse er globalisering som udfordring for de herskende (nationale) klasser, internationalisering af eliter, og “de herskende klassers tæmning af skat”. Dertil nogle relevante anmeldelser og nogle noter af Bourdieu fra midtfriserne til en forelæsning om “magtfelt og dominansens arbejdsdeling”. Mest spændende virker en artikel af François Denord, Paul Lagneau-Ymonet og Sylvain Thine, som kortlægger magtfeltet i Frankrig og dets udvikling.

Nummer 191 har titlen “Kulturelle legitimiteter”, og blandt artiklerne er Stine Thideman Faber og Annick Prieurs “Parler des classes dans une société présumée égalitaire. Les représentations des inégalités dans une ancienne ville ouvrière danoise”, som forbinder to elementer fra det store Aalborgprojekt: Dels den analyse af klasstræk i bl.a. bystyrets fremstilling af Aalborg, som Annick talte om i sin professortilrædelsesforelæsning i 2006 (Se Kim Esmarks rapport i Hexis' Nyhedsbrev nr. 31, <http://www.hexis.dk/hexis-nyhedsbrev-nr31.pdf>), dels Stines interviews fra hendes ph.d.-afhandling, som også handler om opfattelsen af klasse, både ens egen og de andres, så at sige. Se abstracts på fransk og engelsk på

<http://www.cairn.info/revue-actes-de-la-recherche-en-sciences-sociales-2011-5.htm>

<http://www.cairn.info/revue-actes-de-la-recherche-en-sciences-sociales-2012-1.htm>

Nye Bourdieu-bøger

Frédéric Lebaron og Gérard Mauger fra Bourdieu-miljøet i Paris har udgivet bogen *Lectures de Bourdieu* (Ellipses, 2012) med bidrag af en række af de bedste Bourdieu-inspirerede sociologer. Bidragene er grupperet i temaer som "Indflydelser" (bl.a. Marx, Weber, Durkheim), "Ungdomsværkerne" om bl.a. Algeriet, uddannelse og videnskabsteorien, "De grundlæggende værker", "Felter" – de videnskabelige, litterære, medicinske og politiske – samt receptionen af Bourdieus værker i international sammenhæng.

Og når jeg nu er ved at tømme lommerne, kommer her nogle titler, som jeg ikke har orket at se nærmere på, men som alle ser interessante ud:

Anna Boschetti (red.), *L'Espace culturel transnational*, Paris, Nouveau Monde éditions, 2010

Philip S. Gorski (red.), *Bourdieu and Historical Analysis*, Duke University Press, 2012

Effi Bölke, Rainer Rilling (red.), *Bourdieu und die Linke. Politik, Ökonomie, Kultur*, Berlin, Karl Dietz Verlag, 2007

Daniel Šuber, Hilmar Schäfer, Sophia Prinz (red.), *Pierre Bourdieu und die Kulturwissenschaften. Zur Aktualität eines undisziplinierten Denkens*, Konstanz, UVK, 2011

Sociologisprog

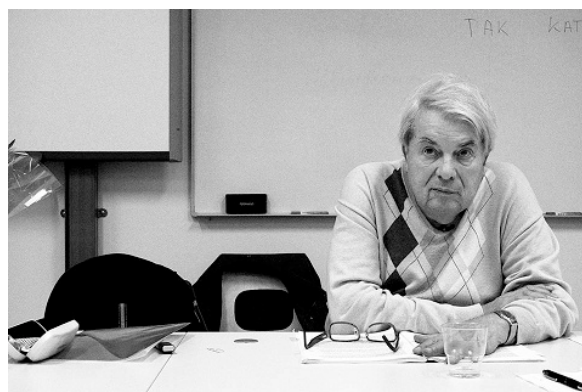
I en anmeldelse af en bog af Peter Wagner, der betegnes som 'sociolog', skrev Rasmus Willig i Information (10. november 2012):

"Moderniteten hviler på den normative fordring, der åbner op for en forventning om en bedre fremtid og en tro på, at fremskridtet er muligt. Når moderniteten ikke efterlever denne normative forventning, leder det til forskellige former for kriser. Kriserne afføder kritik, der er med til at adressere krisernes problemer og dermed transformere moderniteten." <http://www.information.dk/316558>

Willig gengiver vistnok her ret nøje, hvad den mig ubekendte Wagner skriver. Jeg ved ikke rigtig, hvad jeg skal sige: Det forekommer mig helt meningsløst, især måske på grund af kombinationen af abstrakte entiteter som moderniteten og normative fordringer og de konkrete og halvvejs billeddannende vendinger som "hviler på" og "åbner op for".

STAF CALLEWAERT

Forelæsninger om praxeologi og Bourdieus *Sur l'Etat*

Den 22.-23. november havde ETHOS-netværket konference i Uppsala om Pierre Bourdieus praxeologi. Professor emeritus Staf Callewaert holdt to forelæsninger, den ene om praxeologi och den anden om en nyligt udkommet bog om staten (*Sur l'État*) som baserer sig Bourdieus forelæsninger på Collège du France.

Stafs forelæsninger i Uppsala kan nu ses på nettet. Links til filmene, åbne for alle, findes på:

<http://www.skeptron.uu.se/pers/carina/conferece2012/filmer.htm>

Indsigter

Måske er der ting, man først forstår, når man forlader et felt efter års investeringer i det. For mig er det gået sådan med to aspekter af kunst- og litteraturforståelsen. Den ene handler om, hvad kunst egentlig er. Æstetikfilosoffen Jean-Marie Schaeffer formulerer det en passant i bogen *Petite écologie des études littéraires* (2011), som egentlig handler om noget andet: "Jeg går ud fra som noget fastslået, at den æstetiske relation er en menneskelig adfærd, hvis centrale indsats er opmærksomheden selv (på perceptionen, sproget osv.)". Tanken er sikkert udfoldet i nogle af hans andre værker, som jeg måske ville læse, hvis jeg stadig var inden for litteraturvidenskab. Her forekommer det mig blot at være en overbevisende og indlysende beskrivelse af, hvad kunst handler om: Kunstværker er værker (dvs. produkter af menneskeligt arbejde), som inviterer til at erfare opmærksomheden som sådan ved at løsrive den fra praktiske formål; derved bliver former og farver, organiserede toner og harmonier, reflekterede formuleringer og forløbet i en historie og al den slags til genstand for en særskilt opmærksomhed, som også på et vist niveau af øvethed gør selve opmærksomheden til det centrale. – Den anden indsigt handler måske om en praktisk variant af det samme. Jeg erfarer, at jeg stadig godt kan lide at læse vanskeligt tilgængelige digte, som litterater generelt har en stærk tendens til; det er naturligvis det, som i vores egne øjne distingverer os fra den gemene hob. Men forkærligheden for svære digte forklares også helt enkelt af den simple og konkrete sammenhæng mellem den tid, man investerer i noget, og den interesse, dette noget har for en. Om det er frimærker, drageflyvning eller sociologi, så er interessen stort set proportional med det arbejde og den tidsinvestering, man har foretaget. Og da det definatoriske ved vanskelige digte netop er, at det tager lang tid at tilegne sig dem – man skal skille dem ad og samle dem igen eller måske bare læse dem nogle hundrede gange – finder man dem mere interessante, og tilegnelsesarbejdet gør, at de bliver hængende og kan blive ens følgesvende gennem livet, som en slags akkompagnement beslægtet med uopslidelige og velkendte sko. Uden at de i øvrigt behøver være det mindste dybsindige eller være særligt rammende for ens liv. "Alt er interessant, hvis man betragter det længe nok", som Bourdieu citerer Flaubert for i *La Misère du monde*.

-cs

"Det er ikke samfundets skyld, det er et spørgsmål om selvkontrol"

Tv-noter af Kim Esmark

Når forskere med større eller mindre begejstring trækkes ind i medierne for at diskutere og forklare forskellige aktuelle problemstillinger, der ofte har politiske implikationer, vil de normalt intuitivt kæmpe for at placere et givent problem som noget, der bedst kan forstås og forklares indenfor netop deres fagfelt. For juristen er kriminalitet et spørgsmål om jura, mens det for psykologen handler om psykologi og for sociologen om sociale forhold, osv.

Medie-scenen, ikke mindst de journalistisk bevidst opkørte tv-debat-programmer, er imidlertid en svær arena at begå sig på. Her mødes agenter fra forskellige felter – det journalistiske, det politiske, det videnskabelige, det intellektuelle, osv – i åben kamp. Strategierne hos de deltagende forskere bærer derfor somme tider præg af en slags 'felt-forvirring': solidt nedlejrede dispositioner, vurderingskriterier, argumentationsformer osv fra det videnskabelige felt skal pludselig appliceres i et spil, hvor reglerne er et sammensurium af brokker fra forskellige, konkurrerende felter og nærmest defineres undervejs i kampen. Forvirringen åbner på den anden side for krydsende eller overskridende strategier, hvor fx videnskabelig kapital med et velkalkuleret greb kan konverteres til politisk kapital eller til det man måske kan kalde 'medie-kapital'.

Et radikalt eksempel på en sådan strategi kunne iagttages i DR2s tv-program *Debatten* for nogle år siden (20. september 2007). Da jeg i sin tid så programmet, blev jeg så forbløffet, at jeg dagen efter fandt og genså udsendelsen på DRs hjemmeside og transkriberede de centrale dele af det. For nylig faldt jeg så over disse noter igen, da jeg ryddede op på computeren og blev ved genlæsningen næsten lige så forbløffet som dengang i 2007.

Journalist og programvært Jesper Larsen stillede i programmet det overordnede spørgsmål ”Hvis skyld er fedmeepidemien?” og til at afklare dén sag havde han indbudt daværende sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen, daværende socialordfører for Socialdemokraterne Mette Frederiksen, madskribent Anne Larsen, læge og formand for Folkesundhedsrådet Bente Klarlund samt – som panelets samfundsvidenskabelige ekspert – sociolog Henrik Dahl.

Henrik Dahl brød som bekendt første gang igennem i offentligheden med bogen *Hvis din nabo var en bil* (1997), hvori han demonstrerede, hvordan en teoretisk inspiration fra Bourdieus *La distinction* kunne præsenteres i en kæk og veloplagt marketingkontekst. Siden er han med jævne mellemrum dukket op som tv-sociolog og kulturkritisk skribent og kommentator. Dahl kan lide at provokere og at indtage synspunkter, der går imod hvad han selv opfatter som traditionelle venstreorienterede positioner, fx i sin kritik af det han ser som velfærdssamfundets hyldest til slavemoral og inkompetente tabere (se bl.a. *Krigeren, borgeren og taberen* – m/Ole Thyssen, 2006). Dahl har også været dygtig til at bruge sin videnskabelige kapital som sociolog i politiske, ikke-videnskabelige kampe om meningsdannelse og samfundstolkning. I *Debatten* om fedmeepidemien gik han skridtet videre, idet han eksplicit frakendte sociologien – hans eget fagfelt – nogen som helst forklaringskraft i forhold til emnet og i stedet til lejligheden opfandt en position som moralsk dommer og lomme-psykologisk indpisker.

I *Debatten* åbnede sundhedsministeren, socialdemokraten, madskribenten og lægen rimelig forudsigeligt med at enes om, at fedmeproblemet havde forskellige årsager, var socialt ulige fordelt og måtte løses med en blanding af oplysning, bedre skolemad, ændrede vaner, lavere priser på sunde fødevarer, begrænsning af reklamer for sodavand, osv.

Herefter vendte journalisten sig så forventningsfuld mod panelets samfundsforsker: ”Henrik Dahl, hvem har ansvaret for fedmeepidemien, er det samfundet, tv-stationerne eller er det den enkelte selv?” Og her begyndte overraskelserne så. ”Nu skal du høre godt efter”, formanede Henrik Dahl med alvorstung patos, ”for første gang i verdenshistorien hører du en sociolog, der siger, at det er *ikke* samfundets skyld!”

”Jeg hører godt efter...”, forsikrede journalisten, og en tilfreds Dahl kunne herefter forklare, at ”det er *ikke* samfundets skyld, det er et spørgsmål om *selvkontrol*. Vi kommer ikke uden om at diskutere selvkontrol. Man kan gøre hvad man vil af offentlige tiltag af den ene og anden slags, hvis man ikke har

selvkontrol, kan det ikke lade sig gøre. Så det er den enkelte, der skal tage det afgørende skridt.”

”Men den sociale slagside...”, indvendte journalisten med samfundsvidenskabelig snusfornuft, ”...der er jo flere tykke i socialklasse 5 end i de andre socialklasser, hvordan kan det være?”

Henrik Dahl: ”Jamen vi *kommer* ikke udenom at diskutere selvkontrol! Det kræver selvkontrol at lade være med at tage på i vægt. Det kræver selvkontrol at tage en uddannelse, der er en masse ting, der kræver selvkontrol, og vi kommer ikke udenom at diskutere det spørgsmål.”

Efter at panelets samfundsforsker således havde gjort det af med den samfundsfaglige optik, var det op til journalisten at trække problemets samfundsmæssige aspekter op for seerne: Aldrig før har så mange været så fitte og slanke som nu, problemet er ikke alment, det er ulige fordelt, de dårligst stillede, dårligst uddannede dør før de andre, også selv om de undlader at ryge og drikke, osv. I forlængelse heraf gik næste spørgsmål til sundhedsministeren, der som bekendt nok cykler, men ikke er et decideret fitnessikon:

Journalisten: ”Lars Løkke, er det at være overvægtig et spørgsmål om dannelse?”

Lars Løkke: [tydeligt forbavset] ”Det er ikke faldet mig ind. Jeg tror først og fremmest det handler om, at vi lever i en anden verden, end de normer vi har med hjemmefra. Altså, jeg er 43 år, min mor – som desværre er død nu – hun var fra den generation, der var præget af knaphed. Hjemme hos os var det et statussymbol, at maden gik rundt tre gange, og at der var sovs nok på kartoflerne og sådan noget, og nu skal vi forstå, at nu lever vi i en tid, hvor status – du kan kalde det dannelse eller hvad du vil – knytter sig til noget andet: at have nogle *ordentlige* råvarer, ikke bare have *mange* af dem, at investere noget af sin egen knappe tid i fx at dyrke noget motion.”

Sådan var det i den indkaldte samfundsforskers bombastiske fornægtelse af sociologiens forklaringskraft pludselig overladt til sundhedsministeren, cand.jur. af uddannelse og ellers professionel politiker, at anskueliggøre nogle af problemets samfundsfaglige sider. Uden fagsociologisk træning, men med stor sociologisk intuition bragte Lars Løkke et perspektiv ind, der næsten kunne være et ekko af Bourdieus diskussion af sammenhængene mellem klasse, habitus og spisevaner. Det meste af *Debattens* panel enedes snart om, at man nok kan tale om et personligt ansvar, men også at der er rammer der har betydning, fx prisen på sunde/usunde fødevarer, vaner i børneinstitutioner, osv.

Konfronteret med denne moderat samfundsfagligt influerede konsensus måtte Henrik Dahl atter reagere i protest: ”Nu står jeg her, omringet af socialdemokrater, og det er jo chokerende at høre på, ikk’, fordi det er jo bare sådan, at – vi kender det jo fx fra uddannelsesområdet – at vi stiller uddannelse til rådighed gratis for alle, altså muligheden er der, og hvis vi laver noget parallelt, hvis vi stiller æbler og gode ting til rådighed for alle, så vil jeg vædde på, at så vil der ske det samme som man har set på uddannelsesområdet: så vil det ikke være alle, der udnytter de her tilbud lige meget, og derfor kommer vi ikke udenom at tale om selvkontrol, det personlige ansvar. Der skal være noget inden i en selv, der siger: jeg er herre i mit eget liv. Og det er jo rigtig nok, at underprivilegerede mennesker historisk af mange gode grunde har haft svært ved at forstå, at de var herrer i deres eget liv og det er jo vigtigt at lære underprivilegerede mennesker, at de er herrer i deres eget liv.”

Nogen i panelet, måske var det journalisten, indvendte igen, at vi vel også må se på strukturerne...

Henrik Dahl: ”Men hvad lærer du af den historiske erfaring, at vi stiller uddannelse til rådighed for alle? Det kræver også enormt meget selvkontrol at tage en uddannelse. (...) Når vi stiller offentlige ydelser til rådighed, så kan du jo se, at det der gør forskellen, det

er viljen til at bide tænderne sammen og lide afsavn i årevis og tage en uddannelse.”

Og sådan fortsatte dén snak. I tv-debattens feltforvirring valgte sociologen at desavouere sociologiens forklaringskraft og delegitimere sin egen sociologiske kapital i bestræbelsen på i stedet at erobre en position ’med kant’, som det hedder på nudansk, i det meget mere diffust strukturerede felt for medie-båren opinionsdannelse – eller måske bare for sjov?

Bagefter tænkte jeg over, hvad der havde været så pikerende ved Dahls ageren. Vi er jo da så vant til at høre populistiske politikere afvise komplekse vidensbaserede forklaringer på sociale fænomener til fordel for individualisering og moralisering? Var det mon fordi desavoueringen af det videnskabelige perspektiv blev artikulert af en fra korpsets *egne* rækker, en der for en stund havde deserteret og i en ganske subtil strategisk manøvre havde benyttet ’vores’ fælles kapital (: hans status og titel som sociolog) til at angribe og underminere netop denne samme kapital? Eller var det simpelthen den fortvivlede fornemmelse der indfinder sig, når selv notorisk begavede samfundstænker beslutter sig for at holde op med at tænke samfund?

CITAT

Som man ser, adskiller ideen om den almindelige intellektuelle – den intellektuelle, som ser sig selv som et almindeligt menneske – sig meget klart fra ideen om den engagerede intellektuelle. Efter Sartres model forstår sidstnævnte sig i første omgang som adskilt fra andre mennesker for siden at tilslutte sig deres kamp ud fra sine intellektuelle og universelle værdier: Han løber derfor til stadighed en risiko for fremstå som en autoritet, der dikterer de andre, hvad de skal gøre, eller hvad meningen med deres handlinger er, fordi han kender dem bedre end de kender sig selv. Den almindelige intellektuelle derimod gennemlever begivenhederne og reagerer på dem som det almindelige menneske, han eller hun er og erkender at være. Orwell erfarede, at krigen nærmede sig, og at totalitarismen voksede frem med de samme følelser og de samme reaktioner som forsikringssælgeren Georges Bowling [i Orwells roman *Coming Up For Air*, 1939]. Fordi han var en intellektuel og forfatter havde han evnen til at formulere sine reaktioner, men han hævdede ikke af den grund at være en ordfører. Man kan spørge sig, om ikke denne model udgør den eneste måde at prøve at være og forblive demokrat på for en intellektuel.

– Jean-Jacques Rosat: *Chroniques orwelliennes*, Chronique 2: “Quand les intellectuels s’emparent du fouet”, <http://philosophie-cdf.revues.org/270>, på nettet marts 2012

